

DIN NOU DESPRE CIRCULAȚIA MONETARĂ ANTICĂ ÎN ZONA FLORIILE - ADÂNCATA (JUD. CONSTANȚA)

GABRIEL TALMAȚCHI

După cele trei monede descoperite în 1995 și tratate într-un articol anterior¹, spre sfârșitul aceluiași an, au mai ajuns în colecția numismatică a M. I. N. A. Constanța alte trei piese monetare, și anume două monede autonome și un semn premonetar. Acestea sunt descoperite la Floriile, din păcate în condiții neprecizate². Cele două monede sunt un obol și un bronz de tip Apollo, ambele emise la Histria.

Descrierea monedelor:

1. HISTRIA. Autonomă.

Av. Două capete de tineri³, cel din dreapta inversat (↑↑)

Rv. Inscriptia ΙΣΤΡΙ; Vultur pe delfin spre stânga. Fără siglă sub delfin; Pick-Regling, p. 165, nr. 451; AR; 0,50 g; 7 mm; Inv. M. I. N. A. C. nr. 59432; Fig I/1; puțin tocită.

2. HISTRIA. Autonomă

Av. Capul lui Apollo cu cunună de lauri spre dreapta (↑↓)

Rv. Inscriptia ΙΣΤΡΙΗ; Vultur pe delfin spre stânga; AE; 3,81 g; 15,50 mm; Pick 458; Inv. M. I. N. A. C. nr. 59434; Fig. I/2; puțin tocită.

3. HISTRIA. Autonomă.

Semn premonetar; 3,87 g; 35 mm; Inv. M. I. N. A. C. nr. 58433; Tip cu 2 muchii și nervură mediană; Fig. I/3; puțin circulară.

Încă de la momentul apariției și afirmării sale ca o cetate puternică din punct de vedere politic, militar, economic și comercial, Histria a avut nevoie de o colaborare continuă cu marea masă a populației autohtone, getice și mai ales cu elementele aristocrației locale⁴.

De fapt se poate vorbi de existența unor relații atât histriote-getice cât și getice-histriote, fiind vorba de interese din ambele părți pentru aceste contacte și înțelegeri. Ele

1. G. Talmățchi, Pontica, 27, 1994, p. 233-235.

2. La fel ca în cazul celor trei monede descoperite anterior în 1995 la Floriile-Adâncata și acestea nu au parvenit prin bunăvoință lui Radu Diaconu și a lui Romeo Frățilă. Se pare că provin din așezarea getică.

3. Atribuirea de numeroase semnificații celor două capete a fost pe larg dezbătută în istoriografia românească și nu numai, oscilând între brațele Istrului, capetele Dioscurilor și Apollo (vezi C. Preda, H. Nubar, Histria III, Descoperiri monetare, 1914-1970, Ed. Acad. R. S. R., București, 1973, p.29). În general, se acceptă formula "două capete de tineri".

4. Radu Ocheșeanu, în *File din istoria unui ținut românesc*, Comisia pentru răspândirea cunoștințelor cultural-științifice, Constanța, p. 63.

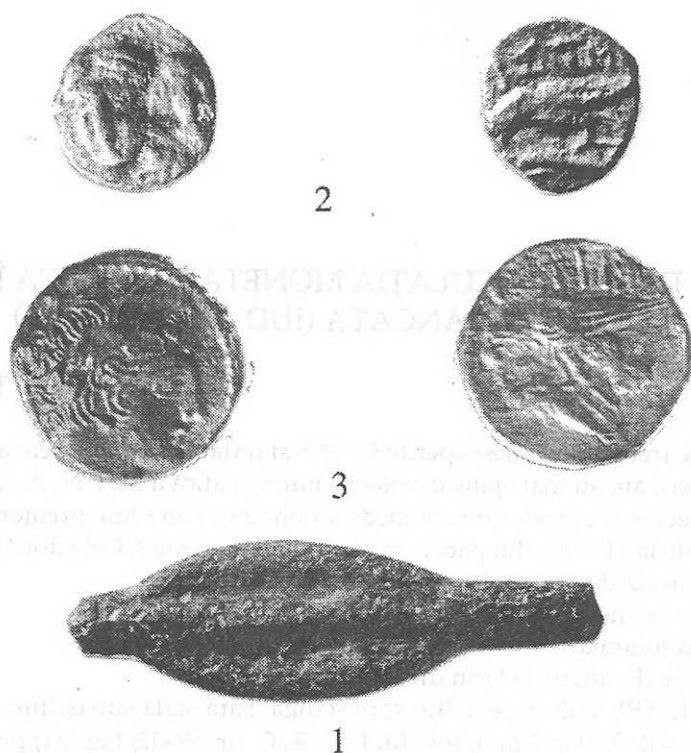

Fig. I/ 1, 2, 3

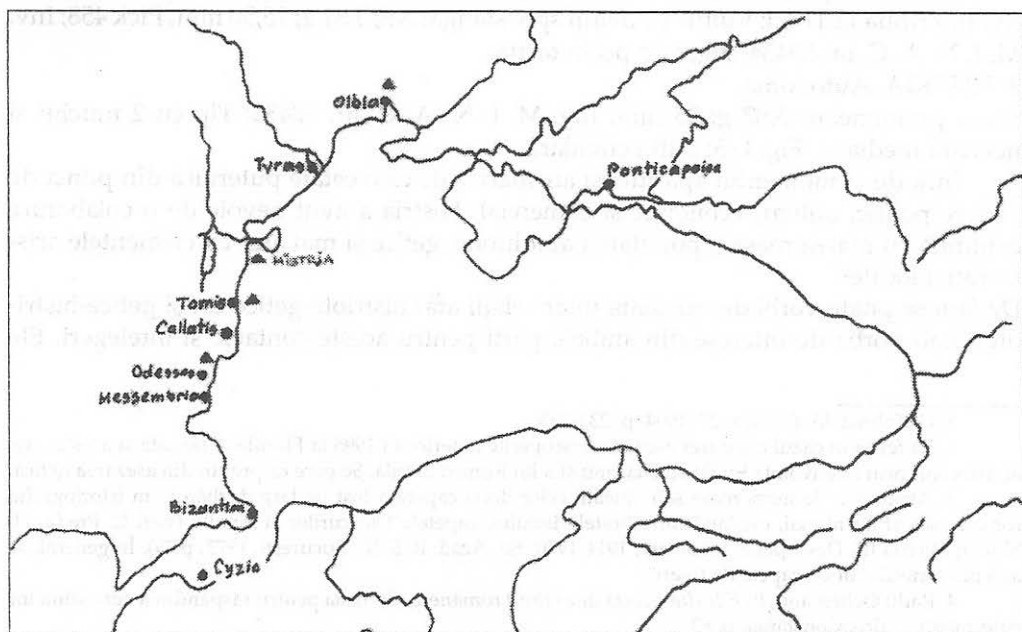

Fig. II

▲ semne premonetare

● oraș

vizau în principal, atât prosperitatea economică cât și liniștea politică și militară din zonă.

Primul element luat în discuție este vârful de săgeată. Avem de-a face cu un semn premonetar cu nervură mediană, în formă de frunză de laur și care este turnat într-un tipar singular. Acest semn premonetar a putut fi catalogat ținându-se seama de formă și de mediul de realizare. El corespunde altor tipuri deja publicate, la C. Scorpan (Pl. 2, nr. 25)⁵, M. Mănușu-Adameșteanu (Fig. 2, nr. 3)⁶ și A. Aricescu (Pl. I, nr. 25)⁷, în tezaurele descoperite la Tomis, Vișina și Enisala.

Pentru Dobrogea sunt cunoscute atât tezaure de semne premonetare cât și descoperiri izolate. Ca descoperiri izolate putem aminti Histria⁸, Tariverde⁹, Nuntași¹⁰, Tomis¹¹, Izvoarele¹², Beidaud, Cilic-Dere¹³, iar ca tezaure, pe lângă cele deja menționate, cele de la Nuntași¹⁴ și Jurilovca¹⁵. Aceste semne premonetare au cunoscut o arie de răspândire mare, pe o fâșie de-a lungul litoralului de Nord-Vest și Vest al Mării Negre (Fig. II). Datarea lor ca și în cazul semnului premonetar de la Floriile se poate face începând din secolul VI a. Chr.¹⁶ până în secolul V a. Chr., cu o evoluție continuă până la apariția altor surse monetare emise de exemplu la Histria (monede cu roata). Nu se poate vorbi de un gol în cadrul procesului schimbului de mărfuri, în care semnul premonetar și apoi moneda au jucat rolul primordial. Semnele premonetare au fost puse în circulație din nevoia de a ușura schimburile dintre greci și autohtoni, fiind o formă de adaptare la situația locală.

Se poate afirma că producerea acestor semne premonetare a fost apanajul grecilor, din coloniile pontice. A căror greci este mai greu de spus, existând mai multe localizări ale atelierelor producătoare. Ne raliem părerii¹⁷ după care Histria a fost pentru o bună perioadă de timp centrul de producție al unor astfel de semne premonetare, monopol pe care, la un anumit moment dat a trebuit să-l împartă cu alte centre grecești din Marea Neagră (probabil Apollonia și Olbia)¹⁸. Perioada aceasta corespunde în istoria Histriei cu o dezvoltare armonioasă și bine structurată, în care interesul economic și cel comercial în raporturile cu autohtonii era fundamental¹⁹.

Cea de-a doua monedă luată în discuție este obolul, una din diviziunile drahmei histriene. Aceste descoperiri de subdiviziuni sunt extrem de rare, cunoscând astăzi în Dobrogea obolul de la Izvoarele²⁰ și tezaurele de la Silistra (cu 27 de oboli)²¹ și Tomis

5. C. Scorpan, SCN, 7, 1980, p. 25-34.

6. M. Mănușu-Adameșteanu, SCN, 8, 1984, p. 12-24.

7. A. Aricescu, SCN, 6, 1976, p. 17-24.

8. Fl. Preda, AUB, 9, 1961, p. 7-17.

9. A. Aricescu, SCN, 5, 1975, p. 21-22.

10. C. Domăneanțu, Dacia, NS, 1984, p. 89.

11. C. Scorpan, Pontica, 8, 1975, p. 29, nota 10.

12. M. Irimia, Pontica, 13, 1981, p. 74, nota 69.

13. M. Mănușu-Adameșteanu, Pontica, 25, 1992, p. 63, n. 28.

14. C. Domăneanțu, *op. cit.*

15. Gh. Poenaru-Bordea, E. Oberländer-Târnoveanu, Actes du II Congrès international de thracologie, București, 1980, vol. II, p. 141-150.

16. B. Mitrea, Thracodacica, 5, 1-2, 1984, p. 111-122.

17. V. Canarache, SRIR, București, 1954, p. 181-192.

18. A. Aricescu, SCN, 6, 1976, p. 22.

19. A. Avram vedea în aceste semne premonetare un fel de daruri acordate de către milesieni aristocrației locale pentru a se asigura relații de bunăvoință reciprocă (vezi Symposium Thracologica, 7, 1989, p. 76).

20. A. Vertan, G. Custurea, Pontica, 21-22.

21. B. Mitrea, St. Cl., 7, 1965, p. 149.

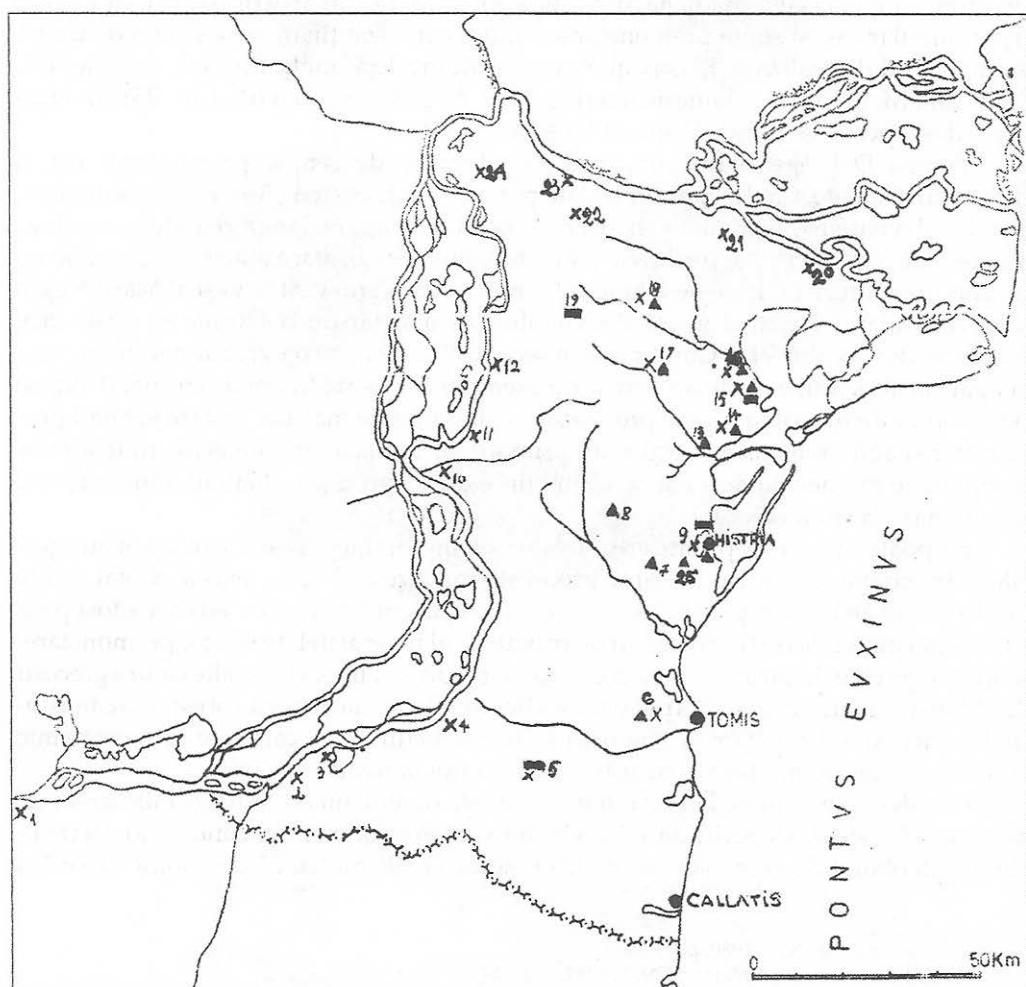

Fig. III. Descoperiri monetare autonome in Dobrogea.

- ▲ semne premonetare (tezaure și izolate)
- x drahme histriene (tezaure și izolate)
- semne premonetare (tezaure și izolate)

1. Silistra. 2. Canlia. 3. Satu Nou. 4. Rasova. 5. Adâncata. 6. Tomis. 7. Tariverde.
 8. Beidaud. 9. Histria. 10. Hârșova. 11. Dăieni. 12. Ostrov. 13. Visina. 14. Jurilovca.
 15. 6 Martie. 16. Enisala. 17. Ciucurova. 18. Izvoarele. 19. Horia. 20. Mahmudia.
 21. Tulcea. 22. Niculițel. 23. Isaccea. 24. Jijila. 25. Nuntași.

(cu 2 trihemiboli)²². În general, aceste descoperiri se integrează în marea arie de răspândire a monedei autonome histriene de tip drahmă, de argint, emisiuni ce aparțin perioadei secolului IV a. Chr.²³, atât primei cât și celei de a doua jumătăți a acestui secol. Rolul și importanța obolilor a fost de altfel pe larg subliniată de către V. Canarache²⁴. Aceste subdiviziuni ale emisiunilor monetare de la Histria erau realizate în sistemul ponderal eginetic, într-un moment de maximă dezvoltare a economiei și comerțului orașului de origine greacă, cât și de răspândire a drahmei locale în toată Dobrogea, în regiunile din partea de Nord-Vest a Pontului Euxin și în teritoriile geto-dace din Muntenia și Moldova.

În Dobrogea (Fig. III), descoperirile histriene pe linia drahmei sunt numeroase, menționând pe cele de la Babadag, Enisala, Isaceea, Izvoarele, Jijila, Jurilovca, Niculițel, Slava Rusă, 6 Martie, Tulcea²⁵, Ostrov-Regie²⁶, Satu-Nou²⁷, Adâncata²⁸, Rasova, Hârsova, Dăieni, Măcin²⁹, Canlia³⁰, Mahmudia³¹, Tomis³² sau în stânga Dunării, la Pietroiu-Borcea³³.

În sfârșit, ultima monedă este tot histriană, de tip Apollo, de bronz, cu o largă circulație în Dobrogea - la Ciucurova³⁴, Histria³⁵, 6 Martie³⁶ sau în Moldova, la Fedestii (jud. Vaslui)³⁷. Moneda face parte din seria principală a emisiunii, din grupa a doua ca dimensiune, fiind datată la sfârșitul secolului IV a. Chr. și începutul secolului III a. Chr.³⁸

Privite în totalitate, cele 5 monede și vârful de săgeată descoperite la Floriile-Adâncata în 1995, aruncă noi lumini asupra activităților economice, comerciale, monetare din Dobrogea pe durata secolelor VI-III a. Chr. Adâncata, alături de alte puncte deja menționate, se înscrie pe linia unor importante drumuri comerciale, necesare din punctul de vedere al legăturilor coloniilor litorale cu populație autohtonă. Pornind de la malul Mării Negre și de la malul Dunării, mărfurile mergeau spre interiorul Dobrogei acolo unde existau piețe de desfacere și necesități imediate. De altfel și prin aceste descoperiri monetare se subliniază încă odată importanța, rolul, și funcția deosebită pe care a jucat-o strălucita cetate a histrienilor, care, până la momentul innisipării golfului Sinoe, a asigurat zonei de Nord-Est a Dobrogei o prosperitate remarcabilă, transmisă și altor centre, de mai mare sau mai mică importanță, autohtone sau grecești. Aceasta a fost și situația din așezarea getică de la Floriile-Adâncata.

22. B. Mitrea, *op. cit.*, p. 153.

23. B. Pick, *Die antiken Münzen Nord-Griechenlands*, I, 1, Berlin, 1898, p. 147-148.

24. V. Canarache, *CNA* 15, 1940, p. 232.

25. E. Oberländer-Târnoaveanu, *Pontica*, 11, 1978, p. 73-76.

26. N. Conovici, *SCIVA*, 30, 1979, 1, p. 89, nr. 10.

27. B. Mitrea, *SCIV*, 10, 1959, 1, p. 157, nr. 4.

28. G. Buzdugan, I. Mititelu, *SCN*, 3, 1960, p. 403, nr. 44 și 48.

29. B. Mitrea, *St. Cl.*, 7, 1965, p. 158, 161, 162, nr. 24, 25, 27, 31, 33.

30. Idem, *SCIV*, 9, 1960, p. 190, nr. 1.

31. V. Canarache, *Pontica*, 1, 1968, p. 138.

32. R. Ocheșeanu, Gh. Papuc, *Pontica*, 8, 1975, p. 431, nr. 403.

33. T. Papasima, *Pontica*, 16, 1983, p. 283.

34. E. Oberländer-Târnoaveanu, *op. cit.*, p. 76-77.

35. C. Preda, H. Nubar, *op. cit.*, p. 37; S. Dimitriu, *Histria*, I, p. 467.

36. E. Oberländer-Târnoaveanu, *op. cit.*, p. 76.

37. B. Mitrea, C. Buzdugan, *SCN*, 8, 1984, p. 25-36.

38. C. Preda, H. Nubar, *op. cit.*, p. 38.

DE NOUVEAU SUR LA CIRCULATION MONÉTAIRE ANTIQUE DANS LA ZONE DE FLORIILE - ADÂNCATA (DÉPART. DE CONSTANTZA)

- Résumé -

L'auteur fait une présentation des trois pièces numismatiques découvertes dans le site gète de Floriile-Adâncata au cours de l'année 1995. Toutes ces trois pièces sont frappées à Histria à l'époque autonome: il s'agit d'une obole, d'une Apollon et d'une pointe de flèche.

On peut souligner l'importance de la découverte de l'obole si l'on fait référence à la rareté particulière de ce nominal. La monnaie du type Apollon et la pointe de flèche connaissent une aire assez large dans zones Ouest et Nord de la Mer Noire. Les découvertes d'Adâncata apportent de nouvelles preuves à l'appui de l'existence d'une économie antique florissante aux VIe - IVe siècles av. J.-C.; ce centre se trouvait probablement quelque part le long de la route sur terre qui traversait la zone située entre le littoral du Pont Euxin et la rive de l'Ister ou bien le long de la route centrale dobroudjienne.